

TÜRKİYENİN KÖSTEBEK (*TALPA*) TÜRLERİ

MOLE (*TALPA*) SPECIES OF TURKEY

Prof. Dr. Melâhat ÇAĞLAR

İstanbul Üniversitesi, Genel Zooloji Kürsüsü

Türkiye faunasında bulunan köstebekler vücutları torba şeklinde ve ev faresinden biraz büyük hayvanlardır. Yapılışları, yeraltı yaşantısı ile ilgili birtakım özellikler gösterir :

Başın ön ucu daralarak bir hortum halini almıştır. Hortumun tam ucunda kalın ve tüysüz bir plak, içerisinde de bir destek kemiği (os prenasale) bulunur. Kuyruk kısadır. Tüyler sık, yumuşak ve yönsüz (kadife gibi) olur. Kollarda humerus kemiği kısa, kalın ve çok kabartılıdır. Eller kürek gibi genişlemiştir. Bu genişliği sağlamak için 1. ve 5. parmak kemiklerinin yanlarına birer kemik (os falciforme, os pisciforme) eklenmiştir. Göğüs kemiğinin ilk parçasında, kazma fonksiyonu ile ilgili kasların bağlanmasına yarayan, bir karina yer alır. Kalça kemeriinde pubis kemikleri birbiriyle birleşmez.

Kafatasında, bütün kemikler, zamanla birbiri ile kaynaştığından, dikişler görülmez. Üstçenenin köpek dişi çok büyük ve diğer memeli hayvanların çoğundan farklı olarak iki köklüdür.

Orman kenarları, tarlalar ve çayırlarda yerin altında yaşarlar. Toprak içindeki yuvaları, karmaşık yapılı büyük bir oyuk sistemi halindedir. Böcekler ve larvaları, toprak solucanları, çıplak salyangozlar ve kırkayaklarla beslenirler. Kış uykusuna yatmazlar. Yılda bir defa 3-4 yavru doğururlar.

Köstebekler, toprağı kazarken, taze bitkilerin köklerini zedeledikleri için tarıma zararlı, fakat böcekleri ve larvaları yedikleri için faydalı hayvanlardır. Bazı memleketlerde kürk hayvanı olarak önem kazanmışlardır.

Türkiyede *Talpa* cinsinden iki tür yaşamaktadır :

1. *Talpa europaea* L., 1768 (Avrupa köstebeği): Bu türün gözleri açık. Bunun plağı kısa (eni boyundan fazla). Kuyruğu arkaayak uzunluğunun 1.5-2 si kadar. Tüy uzunluğu 5-7 mm. Üstçenenin 1. kesici dişi 2. kesici dişten az daha geniş (Şekil : 1 A).

Kolleksiyonumuzda bulunan Trakya örneklerinin ölçüleri :

Yakalandığı yer	KR	S	HF	CB	RB
Atışalan köyü	130	32	20	31.3	4.1
Silivri	132	28	18	30.8	4.2

KR = baş ve vücut uzunluğu, S = kuyruk, HF = arkaayak,
CB = kondilobasal uzunluk, RB = rostrum genişliği.

Türkiyede bulunduğu yerler : Çorlu deresi (Osborn, 1964); Atışalan köyü, Silivri (İst. Üniv. Zooloji Müzesi).

2. *Talpa caeca* Savi, 1822 (Akdeniz köstebeği). Bu tür *T. europaea*'dan daha küçük. Gözler deri ile örtülü. Burun plağı uzun (boyu eninden fazla). Kuyruk arkaayak uzunluğunun 1.5 u kadar. Tüylerin uzunluğu 5 mm den az. Üstçenenin 1. kesici dişi 2. kesici dişin hemen hemen iki katı genişlikte (Şekil : 1B).

Kolleksiyonumuzda bulunan örneklerin ölçüleri :

Yakalandığı yer	KR	S	HF	CB	RB
Rize	114	24	16.3	29.6	3.5
Trabzon	124	26	16	—	3.6
Orhangazi	—	—	—	29.4	3.8
Adapazarı	124	24	16	30.7	4
Arifiye	118	21	14	30	—
Trabzon	—	—	—	30	3.7

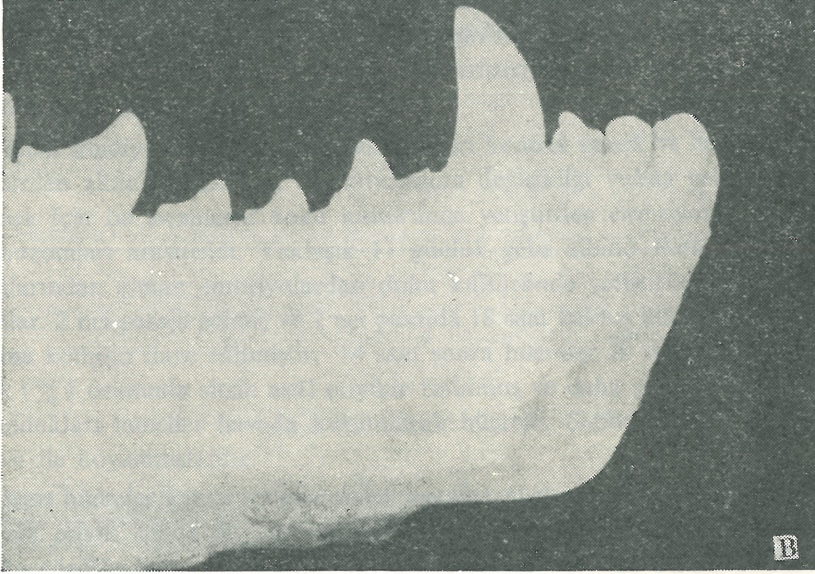
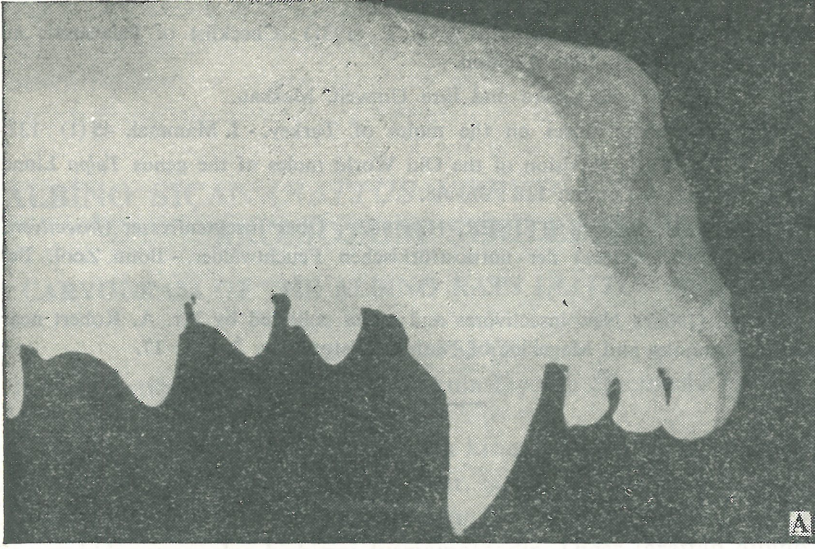
Türkiyede bulunduğu yerler : Trabzonun Meryemana, Coşandere ve Gümüşdere bölgeleri (Londra, Britanya müzesi) ; Akbes - Meydanekbez (Milne - Edwards, 1884) ; Tatvan yakınında Kurtikan (Şikago, Tabiat Müzesi) ; Bolu dağları (Viyana, Tabiat Bilimleri müzesi) ; Ulubey - Ordu, Bicik - Giresun, Artvin ilindeki yüksek dağlar (Spitzenberger ve Steiner, 1962) ; Ömerli (İstanbul Anadolu yakası), Akçakocanın 10 km doğusu, Borabay gölü - Taşova bölgesi, Uludağ - yaklaşık 1800 m de, İstanbul Avrupa yakası (Osborn, 1964) ; Rize, Trabzon, Harız - Bafra, Adapazarı, Orhangazi, Arifiye (İst. Üniv. Zooloji Müzesi).

Talpa caeca'nın Trabzon bölgesinden bir formu Thomas tarafından *Talpa caeca levantis* Thomas, 1906 alttürü olarak tarif edilmiştir :

Typus ♂ (Britanya müzesi No. 6. 3. 6. 5.).

Ölçüleri : Baş ve vücut uzunluğu 122, kuyruk 27, arkaayak 17, kafatası maksimal uzunluğu 31,5, basal uzunluğu 27,2, zigomatik genişlik 11, beyin kapsülünün genişliği 15,2, damak uzunluğu 13,5.

Şekil 1 : *Talpa europaea* (A) ve *Talpa caeca* (B) da üstçene kesici dişleri.

BİBLİYOGRAFYA

1. ELLERMAN, J. and MORRISON-SCOTT, T. (1951) : Checklist of Palaearctic and Indian Mammals 1758 - 1946. London.
  2. OGNEV, I. S. (1959) : Säugetiere und ihre Umwelt. Moskau.
  3. OSBORN, D. J. (1964) : Notes on the moles of Turkey. - J. Mammal. 45 (1) : 127 - 129.
  4. SCHWARZ, E. (1948) : Revision of the Old World moles of the genus *Talpa* Linnaeus. - Proc. Zool. Soc. London 118 : 36 - 48.
  5. SPITZENBERGER, F. und STEINER, H. (1962) : Über Insektenfresser (*Insectivora*) und Wühlmäuse (*Microtinae*) der nordosttürkischen Feuchtwälder. - Bonn. Zool. Beitr. 4 : 284 - 310.
  6. THOMAS, O. (1906) : New insectivores and moles collected by Mr. A. Robert near Trebizond. - Annales and Magazine of Natural History Ser. 7, Vol. 17.
-